

ПРОЦЕС АНГАЖОВАЊА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ОКВИРУ ПРОГРАМА ПАРТНЕРСТВО ЗА МИР

Мр *Бранкица* Поткоњак-Лукић,
Капетан корвете *Саша* Николић,

У оквиру евроатлантског партнерства Програм Партнерство за мир представља програм практичне билатералне сарадње између НАТО-а, у целини, и појединачних држава које у њему учествују. Ова значајна иницијатива усмерена је на јачање поверења и сарадње између држава чланица алијансе и партнерских држава, ради развијања и јачања стабилности и безбедности евроатлантског простора.

У својим стратегијским документима Република Србија је исказала опредељење да буде пуноправан и активан члан Програма Партнерство за мир. Ангажовањем у оквиру овог програма Република Србија добија важан спољнополитички квалитет за изградњу односа поверења и партнерства са другим државама.

Партнерски односи између сваке државе партнера и НАТО у целини посебно се обликују, у складу са потребама и брзином коју одабере влада сваке појединачне државе која учествује у Програму.

*Аутори раде у Управа за стратегијско планирање МО

Настанак и механизми Програма Партнерство за мир

Крај хладног рата условио је значајне промене у међународним односима, посебно

у Средњој и Источној Европи, које су поставиле низ нових и битно другачијих безбедносних изазова НАТО-у. Новонастали изазови иницирали су примену мера за смањење ризика од избијања сукоба, ефикасније решавање кризних ситуација, пове-

ћање узајамног разумевања и изградњу поверења међу европским државама. Ове мере и растућа нестабилност у свету условиле су појаву иницијативе за проширење могућности за партнерство у решавању заједничких проблема у области безбедности.

На основу ове иницијативе, у децембру 1991. године, у Риму је основан Северноатлантски савет за сарадњу (eng. North Atlantic Cooperation Council, NACC), тј. нови форум за мултилатералне консултације у области безбедности и сарадњу између НАТО-а и држава које нису биле његове чланице. Сарадња у оквиру Северноатлантског савета за сарадњу заснивала се на мултилатералном политичком дијалогу. Међутим, он државама партнерима није пружао могућност изградње индивидуалних односа сарадње са НАТО-ом на основу њихових потреба, могућности и захтева.

Важан корак у процесу унапређења заједничке сарадње и значајна промена, којом је отклоњен уочени наведени недостатак, догодила се 1994. године када је покренут Програм Партнерство за мир (у даљем тексту ПЗМ). Овај програм билатералне сарадње између НАТО-а и индивидуалних држава партнера није покренут са намером да замени Северноатлантски савет за сарадњу већ, напротив, да дода неколико битних димензија достигнутом степену сарадње у оквиру Савета. Програм ПЗМ, са јасно утврђеним циљевима и инструментима, створио је добру основу за даљу изградњу евроатлантског партнерства, успостављајући оквир за билатералну сарадњу између сваке државе партнера појединачно и НАТО у целини, прилагођен приликама и захтевима сваке од тих држава. Тиме су створени предуслови за институционалну и војну припрему једног броја европских држава, које су испољиле јасне тежње да постану чланице НАТО-а.

Садржај активности овог програма све више се, током 1995. године, проширивао на практичне облике војне сарадње и учешће партнерских држава у операцијама подршке миру, под вођством НАТО. У склопу практичне војне сарадње, реализоване војне вежбе знатно су допринеле јачању регионалне сарадње, повећању транспарентности међу државама и њиховим оружаним снагама, сагледавању

способности партнера и изградњи међусобног поверења. На крају 20. века нова улога НАТО-а и природа мировних операција које су захтевале другачије способности од оних за вођење конвенционалног или нуклеарног рата широких размера, наметнуле су потребу ангажовања мултинационалних снага, већином из држава чланица НАТО-а, али и партнерских држава.

Програм ПЗМ је међународног карактера и заснива се на добровољној, флексибилној и транспарентној сарадњи и заједничком деловању система одбране суверених држава. Његова суштина је унапређење реформе система одбране, изградња међусобног поверења и развој и унапређење способности партнерских држава за очување мира и безбедности.

Основни циљеви ПЗМ су: повећање транспарентности процеса планирања и буџетског финансирања националне одбране; обезбеђивање демократске контроле оружаних снага; одржавање способности и спремности да се допринесе операцијама под окриљем УН;¹⁾ изграђи-

¹⁾ Република Србија је спремна да да допринос у виду снага декларисаних у Процени PARP, по принципу од случаја до случаја, за обуку и вежбе и операције реаговања на кризе под руководством НАТО, искључиво када оне имају мандат УН.

вање војне сарадње са НАТО, кроз заједничко планирање, обуку и вежбе, ради унапређења способности учесника у ПзМ да обављају задатке одржавања мира, трагања и спасавања, хуманитарних и других операција према договору; дугорочна изградња снага које ће бити оспособљене да делују заједно са снагама држава чланица НАТО.

Програм је приоритетно усмерен на практичне облике сарадње, у којима се партнерске државе, на принципима добровољности, самостално опредељују за активности, у складу са сопственим амбицијама, приоритетима и могућностима. У складу с тим, овај програм дозвољава самодиференцијацију, односно, свака партнерска држава самостално одређује ниво својих амбиција и темпо реализације сарадње. Имајући у виду различит степен политичког, економског и војног развоја, у оквиру овог програма, државама чланицама су, ради усклађивања постојеће разноликости, понуђени прилагодљиви програми и инструменти сарадње са НАТО.

Ради унапређења достигнућа Савета за северноатлантску сарадњу, у мају 1997. године, донета је одлука да се Северноатлантски савет за сарадњу замени Саветом евроатлантског партнерства (eng. Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC), који би представљао нови безбедносни форум за унапређено и оперативније партнерство, а који укључује све државе учеснице у ПзМ. Тиме је евроатлантско партнерство успостављено на два стуба – програму ПзМ, са претежно војном природом активности и Саветом евроатлантског партнерства, који се заснива на редовном дијалогу и консултацијама о политичким и безбедносним питањима.

Поред консултација о актуелним политичким и безбедносним питањима, дугорочне консултације и сарадња у Савету евроатлантског партнерства одвијају се у више области, као што су: управљање кризним ситуацијама и операције подршке миру; регионална питања; контрола наоружања и пролиферација оружја за масовно уништење; борба против терори-

Снимио: Н. Суботић

зма; планирање, буџет, политика и стратегија одбране; цивилно планирање за случај ванредних ситуација и ниво приправности у случају катастрофа; сарадња у области наоружања; нуклеарна безбедност; контрола ваздушног саобраћаја; као и научна сарадња. У зависности од потребе и теме која се разматра, ове консултације могу да се обављају у виду састанака уз учешће свих држава чланица НАТО-а и држава партнера, мањих радионица отвореног типа или на неки други одговарајући начин. Највећи број држава партнера има дипломатске мисије при главном седишту НАТО-а у Бриселу, што омогућава редовну комуникацију и консултације када год се укаже потреба.²⁾

Нови изазови и претње безбедности условили су потребу адекватног одговора на њих, што је захтевало трансформацију НАТО-а. Спровођење овог процеса у значајној мери се одrazilо и на прилагођавање и продубљивање активности и механизма Програма ПзМ, због евидентне разноликости тежњи и интереса држава партнера. Ради успостављања снажног и оперативног партнерства, државе чланице НАТО и државе партнери заједничким напорима су развили свеобухватну матрицу механизма, односно конкретних оквира за спровођење неког или више циљева ПзМ, како би подржали практичну примену усаглашених активности и ефи-

касно реализовали заједничке потребе, интересе и настојања. Постојећи механизми у оквиру овог програма се и даље унапређују и то не само када је реч о садржајима индивидуалних механизма, већ и када је у питању њихова међусобна зависност и подршка.

Механизми програма ПзМ су:

- Радни план евроатлантског партнерства (енг. Euro-Atlantic Partnership Work Plan, EAPWP) и Индивидуални програм партнерства (енг. Individual Partnership Programme, IPP),
- Процес планирања и ревизије (енг. Planning and Review Process, PARP),
- Концепт оперативних способности (енг. Operational Capabilities Concept, OCC),
- Политичко-војни оквир за операције ПзМ под вођством НАТО (енг. Political-Military Framework for NATO-led PfP Operations),
- Програм унапређења образовања и обуке (енг. Training and Education Enhancement Programme, TEEP),
- Поверилачки фонд Партнерства за мир (енг. PfP Trust Fund),
- Акциони план партнерства против тероризма (енг. Partnership Action Plan against Terrorism, PAP-T),
- Индивидуални акциони план партнерства (енг. Individual Partnership Action Plan, IPAP),
- Акциони план партнерства за изградњу институција одбране (енг. Partnership Action Plan on Defence Institutions Building, PAP-DIB),
- Образовање и обука за реформу система одбране (Education for Defence Reform - EfR).

²⁾ Поред тога, редовни састанци ЕАРС-а одржавају се месечно – на нивоу амбасадора, годишње – на нивоу министара одбране, спољних послова и начелника генералштабова, и повремено – на нивоу састанака на врху или у случају ванредног догађаја.

³⁾ Малта је први пут приступила програму ПзМ 1995. године, али је суспендовала своје учешће 1996. године. Одлуку о поновном приступању ПзМ донела је поново 2006. године.

ДРЖАВА	У ПЗМ ОД	У НАТО ОД
Албанија	1994.	2009.
Аустрија	1995.	
Азербејџан	1994.	
Белорусија	1995.	
Босна и Херцеговина	2006.	
Бугарска	1994.	2004.
Грузија	1994.	
Естонија	1994.	2004.
Ирска	1999.	
Јерменија	1994.	
Казахстан	1994.	
Киргистан	1994.	
Летонија	1994.	2004.
Литванија	1994.	2004.
Мађарска	1994.	1999.
Македонија	1995.	
Малта	1995–1996/2006. ³⁾	
Молдавија	1994.	
Пољска	1994	1999.
Румунија	1994	2004.
Русија	1994	
Словачка	1994	2004.
Словенија	1994.	2004.
Србија	2006.	
Таџикистан	2002.	
Туркменистан	1994.	
Украјина	1994.	
Узбекистан	1994.	
Финска	1994.	
Хрватска	2000.	2009.
Црна Гора	2006.	
Чешка	1994.	1999.
Шведска	1994.	
Швајцарска	1996.	

Табела: државе чланице Програма ПЗМ и чланице НАТО-а

Приступање Републике Србије Програму Партнерство за мир

Потврда опредељености за испуњавање обавеза које проистичу из Повеље УН, Универзалне декларације о људским правима, Завршног документа из Хелсинкија и других докумената ОЕБС-а, као и преузетих обавеза у области контроле наоружања, представљају нужан, али не и довољан предуслов за приступање програму ПзМ. У оквиру тога, посебан значај има залагање за уздржавање од претње силом или употребе силе против територијалног интегритета или политичке независности било које државе, поштовање постојећих граница и решавање међусобних проблема мирним путем. Други предуслов за приступање Програму ПзМ представља сагласност НАТО-а која се доноси на основу процене спремности државекандидата, а узимајући у обзир стандарде и критеријуме овог савеза. Тек када су оба наведена предуслова испуњена, НАТО упућује држави кандидату позив за учешће у Програму ПзМ.

НАТО и Европска Унија деле исте системе вредности и стандарде понашања, али иако чланство у ПзМ и ЕУ није међу-

собно формално условљено, оно је компатибилно. Поред тога, Европска Унија успоставља своју безбедносну и одбрамбену политику (European Security and Defence Policy - ESDP) која се у великој мери ослања на НАТО. Са аспекта спољне политике Републике Србије, чији је један од приоритетних циљева чланство у ЕУ, наведена компатибилност има изузетан значај, имајући у виду да се испуњавањем услова за учешће у активностима ПзМ истовремено изграђују потребне способности и за учешће у ESDP мисијама.

Процес прикључења програму ПзМ започео је у време постојања Савезне Републике Југославије. Априла 2002. године Врховни савет одбране донео је одлуку којом се тадашњој Савезној влади препоручује да приступи припремама за обезбеђење услова за приступање овом програму. Након тога, упућено је писмо о намерама и званични захтев генералном секретару НАТО-а, чиме је наглашен наш интерес и опредељење за укључивање у евроатлантске интеграције и формално започео процес приступања Програму ПзМ.

Сарадња са НАТО добила је прву конкретну форму 2003. године када су амбасадори НАТО-а, позитивно реагујући на наш захтев, одобрили први Прилагођени

Снимио: Р. Поповић

програм сарадње (Tailored Co-operation programme) СЦГ и НАТО. Овај програм реализован је у три циклуса до 2006. године. Кроз њих је Србија стекла бољи увид у захтеве везане за интероперабилност са НАТО снагама у управљању кризама и операцијама очувања мира и цивилној одбрани. Такође, када је реч о припремама за реализацију реформе у области одбране, за Србију су биле од великог значаја експертизе НАТО у вези са политиком и планирањем одбране, демократском контролом оружаних снага и финансијским планирањем.

Током трећег циклуса Прилагођеног програма сарадње, 2006. године формирана је Група СЦГ–НАТО за реформу одбране, као јединствени механизам сарадње између НАТО и државе чланице, какав није развијен ни са једном другом државом. На успостављање овог механизма који иде корак даље од Прилагођеног програма сарадње пресудно су утицале намере да се: убрза процес реформе система одбране, подстакне међуресорна сарадња, уведе модел пројектнооријентисаног приступа реформи, подстакну чланице НАТО-а да боље координирају билатералне активности подршци реформе система одбране и припреми СЦГ за ангажовање у ПзМ. Након престанка постоја-

ња СЦГ ова група је наставила са радом под називом Група Србија – НАТО за реформу одбране (Defence Reforme Group - DRG), а активна је и данас.

Поред Прилагођеног програма сарадње, свој допринос успешној реализацији процеса реформе система одбране дала су и два поверилачка фонда Програма ПзМ – фонд намењен уништавању залиха противпешадијских мина и фонд намењен преквалификацији и подршци при запошљавању вишка војног кадра (PRISMA).

Именовањем специјалног изасланика Министарства спољних послова при НАТО, у рангу амбасадора, у марту 2004. године успостављена је директна комуникација и створени су услови за интензивирање и конкретизовање сарадње и односа са НАТО.

Као правна наследница СЦГ, Република Србија је преузела све обавезе из Споразума са НАТО о транзитним аранжманима (Agreement on Transit Arrangements) за подршку мировним операцијама у региону, потписаног 18. јула 2005. и ратификованог 4. новембра исте године. За разлику од Споразума о статусу снага (Status of Forces Agreement-SOFA) који закључују државе чланице НАТО и ПзМ за потребе обављања заједничких вежби и обуке, Споразум о транзитним аранжмани-

ма не предвиђа привремено стационарање снага, већ искључиво њихов транзит. Овај споразум још увек није у оперативној примени, имајући у виду да нису усаглашени и закључени неопходни додатни аранжмани којима се прецизирају поједине одредбе Споразума и детаљније разрађују процедуре обављања транзита НАТО трупа преко територије Србије, као и институције одговорне за спровођење Споразума.

На Самиту у Риги, шефови држава и влада земаља чланица НАТО су 29. новембра 2006. године донели одлуку да Србију, Црну Гору и Босну и Херцеговину позову да се придруже програму ПзМ. Формално, Република Србија је постала члан Програма ПзМ 14. децембра 2006. године, када је потписан Оквирни документ у седишту НАТО у Бриселу. Тиме је Република Србија стекла право да учествује у раду Евроатлантског партнерског савета и других тела ПзМ. Представници парламента наше земље од 2002. године редовно учествују на годишњим састанцима Парламентарне скупштине НАТО у статусу посматрача.

Наредни корак у успостављању директног институционалног облика повезивања и сарадње Републике Србије и НАТО-а уследио је 18. децембра 2006. године када је у Београду, у згради Министарства одбране, отворена НАТО канцеларија за везу (Military Liaison Office).

Активности Републике Србије након приступања Програму Партнерство за мир

Након потписивања Оквирног документа, израђен је Презентациони документ који је усвојила Влада Републике Србије на седници одржаној 27. јула 2007. године. Презентациони документ Републике Србије генералном секретару НАТО уручио је министар спољних послова Србије током своје посете седишту НАТО, 5. септембра 2007. године.

Овај документ дефинише области сарадње са НАТО, активности које Србија намерава да преузме ради достизања циљева партнерства, као и војне и друге капацитете који се стављају на располагање за Програм ПзМ. У документу се јасно истиче да ће учешће Републике Србије у Програму ПзМ бити у складу са њеним економским, финансијским, људским, материјалним и осталим могућностима.

У Презентационом документу изражена је спремност Републике Србије да преузме део одговорности за стабилан и трајан мир у региону, учествује у мировним операцијама са мандатом УН и достигне потребан ниво интероперабилности. У складу са опредељењима садржаним у стратегијско-доктринарним документима,

једна од мисија Војске Србије је и „учешће у изградњи и очувању мира у региону и свету“. Презентационим документом су, поред осталог, представљени капацитети Војске Србије за ангажовање у наведеној мисији.

Овим документом Република Србија је изразила спремност да приступи Процесу планирања и ревизије (Planning and Review Process – PARP), Акционом плану партнерства против тероризма (Partnership Action Plan Against Terrorism – PAP-T), Акционом плану партнерства за изградњу институција одбране (Partnership Action Plan on Defence Institution Building – PAP-DIB) и Индивидуалном акционом плану партнерства (Individual Partnership Action Plan – IPAP).

Ради достизања интероперабилности са оружаним снагама земаља чланица НАТО-а и програма ПзМ, Република Србија је спремна да учествује у Концепту оперативних способности (Operational Capabilities Concept – OCC).

У Презентационом документу наведена је и спремност за учешће у Програму унапређења образовања и обуке (Training and Education Enhancement Program – TE-EP) и интерес за сарадњу са чланицама НАТО-а у области научно-технолошких истраживања у оквиру комитета Наука у служби мира и безбедности (Science for Peace and Security – SPS).

Радни план евроатлантског партнерства (Euro-Atlantic Partnership Work Plan – EAPWP), који је осмислио НАТО уз учешће партнерских земаља, укључује око 30 области за сарадњу и око 2000 облика сарадње (вежбе, обука, конференције, семинари). Из овог програма државе партнери бирају области и облике сарадње у којима желе да учествују. Овај план, заједно са Презентационим документом и предлозима НАТО-а или државе партнера, чини основу за израду Индивидуалног програма партнерства (Individual Partnership Programme – IPP). У његовој изради користи се Партнерски систем управљања и размене информација у реалном времену тзв. е-PRIME (Electronic Partnership Realtime Information Management and Exchange System)⁴⁾.

Од понуђених области сарадње из Радног плана евроатлантског партнерства Република Србија је у Презентационом документу одабрала укупно 18, од који су 8 приоритетне области сарадње: демократска контрола система одбране, политика одбране и стратегија, планирање и финансирање одбране и управљање ресурсима, војно образовање, обука и доктрина, кон-

⁴⁾ Овај систем, развијен 2001. године у Швајцарској, омогућава државама партнерима и чланицама НАТО међусобну размену информација, као и тражење или понуду учешћа и ресурса у оквиру овог НАТО програма.

цептуални, плански и оперативни аспекти учешћа у мировним и хуманитарним операцијама, војномедицинске службе, нуклеарна, биолошка и хемијска одбрана и изучавање страних језика.

Реализација активности из Радног плана евроатлантског партнерства кроз индивидуалне програме, свакој партнерској држави омогућава достизање интероперабилности у одабраној области. У Индивидуалном програму партнерства посебно важни елементи достизања интероперабилности су војне процедуре и поступци, борбена техника, системи за консултације, командовање и контрола, логистика и терминологија. Основно средство достизања интероперабилности је заједничка стандардизација, што подразумева заједнички развој и имплементацију докумената о стандардизацији у НАТО.

Усаглашавање и прецизно дефинисање области и облика сарадње између Републике Србије и НАТО извршено је израдом првог Индивидуалног програма партнерства за 2009–2010. годину. Током 2009. године планирано је да се под окриљем Индивидуалног програма партнерства реализује око 180 активности. У току је његова имплементација и израда Индивидуалног програма партнерства за 2010–2011. годину.

Следећи механизам у којем је Република Србија узела учешће је Процес планирања и прегледа (Planning and Revi-

ew Process - PARP). Он представља кључни механизам Програма ПзМ, а његов циљ је пружање помоћи и подршке државама партнерима да развију финансијски одрживе способности система одбране, како за допринос мировним операцијама, тако и за сопствене безбедносне потребе.

Процес планирања и прегледа обухвата четири фазе и одвија се у двогодишњим циклусима. Током прве фазе (јесен сваке парне године) држава партнер попуњава Упитник свеукупне интероперабилности ПзМ (Упитник PARP), којим се дају одговори на питања статуса националних снага у смислу њихове интероперабилности са НАТО снагама. Поред тога, Упитник садржи и питања из следећих области: политика одбране, национална политика у вези са сарадњом у оквиру ПзМ, релевантни финансијски и економски планови, детаљне информације о војним капацитетима партнерске државе које је спремна да стави на располагање за активности у оквиру ПзМ, свеобухватан преглед војних снага и партнерских циљева који се тичу мера дефинисаних за унапређење способности војних снага да делују са НАТО снагама.

Након тога, у пролеће непарне године, НАТО и држава партнер заједнички израђују и одобравају Процену PARP-а са тежиштем на уоченим слабостима које је потребно унапредити. Затим, НАТО и све државе које учествују у PARP-у усвајају

Консолидовани извештај и, паралелно са њим, а на основу идентификованих проблема, израђује се Министарско упутство PAPP.

На основу Министарског упутства, сваке јесени непарне године, израђује се пакет циљева партнерства и доставља партнерима.

Циљеви партнерства такође имају тежиште на развоју интероперабилности, способности за које се зна да недостају за потребе операција ПзМ под руководством НАТО и обухватају способности које су потребне за реаговање на ризике услед ширења оружја за масовно уништавање и за одбрану од тероризма.

Снаге које државе стављају на располагање треба да задовољавају одређене опште критеријуме, као што су:

- спремност. Јединице треба да имају сву потребну специјалну одећу, опрему и обуку, превентивне здравствене мере (нпр. вакцинација), инфраструктуру и географску подршку, у зависности од подручја у које се размештају. Јединице треба да поседују све најважније делове опреме и да буду оспособљене да изврше додељене мисије

уз минимум додатне обуке јединице;

- борбена готовост. Осим ако није другачије наведено у оквиру циља партнерства, јединице које учествују у операцијама ПзМ треба да буду спремне за покрет у року од 30 дана. Ради планирања, државе треба да предвиде да ће операције ПзМ под руководством НАТО трајати најмање годину дану, па треба узети у обзир ротирање снага;

- размештање. Мисије ПзМ могле би да се спроводе у подручјима са веома различитим метеоролошким и географским условима. То може захтевати специјалну одећу, опрему и обуку, превентивне здравствене мере (нпр. вакцинација), инфраструктурну и географску подршку;

- мултинационалност. Оне партнерске државе које дају своје војне снаге за операције ПзМ под руководством НАТО треба да буду припремљене за пружање штабне подршке мултинационалним командама које изводе операцију.

На основу целокупног пакета усаглашених циљева партнерства, свако пролеће парне године израђује се збирни извештај.

Министарству одбране Републике Србије, као носиоцу активности у процесу PАРР, крајем јула достављен је Упитник PАРР за 2008. годину који има за циљ да промовише транспарентност планирања одбране у националним оквирима и боље припремање оружаних снага земље партнера за сарадњу са онима који су укључени у Програм ПзМ.

У односу на потребе изградње способности предложених снага за операције, обуку и вежбе у оквиру ПзМ и предлога потребних способности система одбране Републике Србије и његових приоритета развоја до 2010. године, циљеви партнерства који су предложени у Упитнику анализирани су и процењена је могућност прихватања сваког од понуђених циљева и идентификоване су обавезе у случају њиховог прихватања. Имајући у виду да је у процесу реформе система одбране Републике Србије интероперабилност издвојена као један од задатака политике одбране и начело организовања Војске Србије до 2015. године, посвећена је велика пажња адекватном избору циљева партнерства. Након свеобухватног разматрања на нивоу система одбране, понуђени циљеви су прихваћени, чиме су створени услови да се систем одбране реформише у складу са НАТО стандардима и достижне одређени степен интероперабилности.

Након достављања попуњеног Упитника PАРР НАТО-у, уследила је заједничка израда Процене PАРР. Изради коначне верзије Процене претходило је усаглашавање на билатералним састанцима представника НАТО и Министарства одбране. Коначна верзија Процене PАРР достављена је министарству одбране почетком маја 2009.

Упркос томе што Република Србија већ низ година остварује различите облике сарадње са НАТО, почев од Прилагођеног програма сарадње, па све до недавног одобравања Процене PАРР-а којим су прихваћени циљеви партнерства и декларисане снаге Војске Србије за учешће у активностима ПзМ, велики део потребних информација све време је био, а нажалост још увек је, недоступан државним органима Републике Србије. Разлог томе је, поред осталог, што је НАТО, ради безбедности, заштитио поверљиве информације. Потписивањем Споразума између Владе Републике Србије и Организације северноатлантског пакта о безбедности информација (Agreement on Se-

curity of Information) 1. октобра 2008. године створени су неопходни предуслови за учешће Републике Србије у програму ПзМ. Сертификација услова за почетак примене овог споразума обезбедиће приступ документима потребним за спровођење практичне сарадње, као што су: отварање Мисије Републике Србије при НАТО у Бриселу; нерестриктивно школовање представника министарства Републике Србије у НАТО школи у Оберамергау и НАТО колеџу у Риму; учешће у процесу PАРР-а; упућивање припадника снага безбедности и државне администрације Републике Србије у команде и установе НАТО; развој научне и војнотехничке сарадње, спровођење заједничких војних вежби и др.

Значај приступања Републике Србије Програму Партнерство за мир

Учешће Републике Србије у ПзМ даје суштински допринос учвршћивању њеног међународног положаја и угледа. Учешћем у ПзМ потврђујемо приврженост заједничким вредностима на којима почива не само програм ПзМ, него и Европска унија. У складу са постављеним спољнополитичким приоритетима наше државе, оно је у функцији што бржег укључивања наше државе у Европску унију.

Приступањем програму ПзМ Република Србија потврђује своје дугорочно опредељење да унапређује заједничке демократске вредности и учвршћује регионалну и глобалну безбедност. Истовремено, активна и садржајна сарадња свих држава у региону западног Балкана са државама чланицама НАТО и Програма ПзМ, пут су за трајну стабилизацију и напредак овог региона.

Програм ПзМ омогућава да се ојача и унапреди национална безбедност и одбрана државе, а тиме убрза и њен политички и економски преображај. То ће неминовно допринети реализацији заједничког интереса Републике Србије и њених партнера – стварању безбедног и стабилног окружења и унапређењу сарадње и веза у региону у правцу постизања трајног мира у евроатлантском простору. Учешће Републике Србије у Програму ПзМ допринеће јачању регионалне стабилности са тежиштем на сарадњи и интеграцији са осталим партнерима, а посебно са суседима, на новим основама

и већем поверењу као предуслову за превазилажење постојећих спорних питања.

Учешће Републике Србије у ПзМ неминовно ће утицати на убрзавање процеса реформе система одбране, развијање и унапређивање способности Војске Србије, њену модернизацију, као и достизање потребног нивоа интероперабилности, јачајући, на тај начин, спремност државе да одговори на савремене изазове и претње безбедности. Исто тако, помоћи ће ефикаснијем прилагођавању општеприхваћеним принципима демократске контроле оружаних снага, као и транспарентности у области одбране.

Посебан значај има достизање циљева партнерства које је Република Србија прихватила у процесу PАРР-а у оквиру Програма ПзМ, које представља битан садржај реформе система одбране. Оно није усмерено искључиво на развијање способности за сарадњу са НАТО у оквиру Програма ПзМ, већ и на унапређење европске безбедносне и одбрамбене политике и припрему за активан допринос војним операцијама ЕУ.

Закључак

Поред до сада предузетих активности и резултата постигнутих током ангажовања у оквиру механизма програма ПзМ, предстоји још читав низ задатака који стоје пред Републиком Србијом. Имајући у виду опредељење да, за сада, активно учешће у програму ПзМ, у постојећим околностима, представља оптималну меру нашег односа са НАТО, наредне активности биће усмерене на даље остваривање сарадње кроз изабране механизме. То значи да, у складу са ставовима садржаним у Презентационом документу, предстоји доношење одлуке о изради Индивидуалног акционог плана партнерства (Individual Partnership Action Plan – IPAP), као и операционализација Концепта оперативних способности (Operational Capabilities Concept – OCC).

Индивидуални акциони план партнерства је веома захтеван и представља интензивнији облик институционалне сарадње са НАТО, ради реформе и модернизације

структура безбедности и одбране. IPAP се не заснива на стандардизованој листи области сарадње, већ на конкретним проблемима, које могу предложити како од државе партнери, тако и НАТО. Овај механизам односи се на демократске реформе, људска права, нормативно-правну и економску област, борбу против корупције, реформу система одбране и друге. Такође, подразумева и израду посебног Презентационог документа на почетку учешћа у IPAP.

Концепт оперативних способности (ОСС) пројектован је да, кроз ефикаснију и ближу војну сарадњу, обезбеди нова средства и механизме за јачање оперативних способности ПЗМ. Основна сврха овог концепта је да се побољша интероперабилност снага партнера, а тиме и могућност да снаге држава чланица НАТО и држава партнера делују заједно у будућим операцијама. Истовремено, Концепт оперативних способности има два посебна циља: да побољша могућност да снаге партнера допринесе операцијама вод вођством НАТО и да допринесе повећању флексибилности и предвидивости у погледу потенцијалних доприноса, као и могућности да се формирају одговарајуће комбинације (пакети) снага за будуће операције под вођством НАТО. Овај концепт је отворен за све partnere, без обзира на њихов достигнути ниво напредовања, аспирације и расположива средства, а мора и да очува основне принципе ПЗМ, као што је самодиференцијација.

Конкретно, за Републику Србију то значи да ће, након њихове припреме, бити извршена процена декларисаних снага у погледу интероперабилности и способности за учешће у мултинационалним операцијама, да би се утврдило да ли оне задовољавају потребне критеријуме.

До 2012. године Република Србија треба да припреми декларисане снаге за ангажовање у операцијама у оквиру ПЗМ, као и за евентуално ангажовање у ESDP операцијама. С тим у вези, будући рад Групе Србија – НАТО за реформу одбране, тј. радних столова унутар њега, биће

⁵⁾ Опредељење Републике Србије да буде војно неутрална представља политичку одлуку којом се изражава став о томе да држава не намерава да приступи постојећим војним савезима, већ да ће своју спољну политику, као и политику у сфери безбедности и одбране водити самостално, настојећи, при томе, да у складу са својим могућностима и утицајем у највећој могућој мери допринесе изградњи поверења, стабилности и безбедности, како у окружењу, тако и у региону и свету.

усмерен на координацију и унапређење активности за достизање прихваћених циљева партнерства у наведеном року.

Планираном отварању Мисије Републике Србије при НАТО у Бриселу, поред сертификације услова за примену Споразума о безбедности информација, претходи потписивање Бриселског споразума, који регулише статус и акредитацију чланова Мисије при НАТО, као и прихватање кодекса понашања (Code of Conduct). Поред отварања Мисије, следи и упућивање представника Републике Србије у војне команде НАТО на позиције штабних елемената Партнерства за мир (Partnership Staff Elements – PSE).

Такође, да би се створили услови за учешће Републике Србије на војним вежбама НАТО/ПЗМ, неопходно је потписивање Споразума о статусу снага (Status of Forces Agreement – SOFA) ПЗМ који су потписале скоро све учеснице овог програма.

Када је реч о евентуалном приступању Републике Србије НАТО-у, став по том питању је јасан. Резолуцијом Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије, усвојеној децембра 2007. године, изнето је опредељење о неутралности у односу на постојеће војне савезе⁵⁾ и дата је могућност да се грађани Србије на демократски начин, путем референдума, изјасне о том питању.

Може се закључити да су постојећи механизми сарадње Републике Србије и НАТО кроз програм ПЗМ веома функционални, успешни и корисни за обе стране и да ће границе будуће сарадње зависити од одлука донетих на политичком нивоу.

Литература

1. Глишић, М.: *Ангажовање Републике Србије у Програму Партнерство за мир*, Војно дело, Вол. 60, бр. 1 (2008), стр. 9–24.
2. Глигоријевић, С., Петровић Ђ.: *Водич кроз Партнерство за мир*, Београд, ИСАЦ фонд, 2007.
3. Приручник за НАТО, *Форум за безбедност и демократију*, Београд, 2009.
4. *Европски форум бр. 01–02, јануар-фебруар 2007.*
5. *Презентациони документ Републике Србије*, 2007.
6. *Споразум између Владе Републике Србије и Организације северноатлантског пакта о безбедности информација*, 2008.
7. www.nato.int
8. www.nato.int/issuess/eapc/index.html